

Persmededeling

20 december 2011 – Rekenhof

Rekenhof stelt 168e Boek voor in het parlement

De heer Philippe Roland en de heer Ignace Desomer, resp. eerste voorzitter en voorzitter van het Rekenhof, hebben vandaag het 168e Boek van het Rekenhof voorgesteld aan de voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de heer André Flahaut.

In dit Boek geeft het Rekenhof zijn commentaar bij de rekeningen van het voorbije jaar, 2010. Daarnaast brengt het verslag uit over het nieuwe boekhoudsysteem Fedcom. Het Boek bevat bovendien onderzoeken over het financiële en boekhoudkundige beheer, de interne controle en het humanresourcesbeheer van de Staat. Tot slot ging opnieuw bijzondere aandacht naar de impact van de steunmaatregelen in het kader van de economische crisis op de overheidsfinanciën.

Het integrale 168e Boek van het Rekenhof, de samenvatting en dit persbericht zijn beschikbaar op de homepage van het Rekenhof (www.rekenhof.be).

1 Laattijdige verzending van de algemene rekening van de Staat 2010

De uitvoeringsrekening van de begroting is laattijdig aan het Rekenhof overgezonden. Bovendien heeft de administratie nog tot midden november aanvullingen en wijzigingen aan de al overgelegde rekeningen aangebracht.

Het Rekenhof heeft heel wat materiële vergissingen vastgesteld in het deel uitgaven van de overgezonden rekeningen, ook in de algemene totalen. De fouten zijn gesignaleerd aan de administratie maar werden slechts gedeeltelijk weggewerkt.

Door de late verzending van de rekening van de ontvangsten en het gebrek aan verantwoordingsstukken voor het grootste gedeelte van de ontvangsten, kon het Rekenhof hiervoor enkel een louter vormelijke controle uitvoeren. Ook in dat deel van de rekening van uitvoering van de begroting werden heel wat fouten vastgesteld.

2 Ontvangsten geïnd door de Staat

In 2010 heeft de Staat voor eigen rekening en voor andere entiteiten, 102,8 miljard euro ontvangsten geïnd. Dat is 2,8 miljard meer dan in 2009. Van die 102,8 miljard komt 43,7 miljard euro aan de federale Staat toe. De rest is voornamelijk bestemd voor de gemeenschappen en gewesten, de lokale besturen en de sociale zekerheid. Een deel van de 43,7 miljard euro ontvangsten voor de federale Staat wordt echter ook gebruikt voor stortingen aan andere entiteiten, vooral de sociale zekerheid, de lokale besturen en de Europese Unie. Per slot van rekening blijft er daardoor 28,9 miljard euro over de eigenlijke federale bevoegdheden.

De fiscale ontvangsten die de federale Staat heeft geïnd, bedroegen in 2010 81,1 miljard euro en zijn met 5,76 % gestegen ten opzichte van 2009. Die stijging ligt boven de groei van het BBP (+4,06 %). De indirecte belastingen stijgen meer dan de directe belastingen. In vergelijking met 2008 liggen de fiscale ontvangsten voor 2010 nochtans nog steeds 2,9 %

lager. Dat komt doordat de ontvangsten van de directe belastingen 8,5 % lager liggen dan in 2008.

In 2010 werd 29,2 miljard euro als toegewezen belastinggedeelten aan de gemeenschappen, de gewesten en de gemeenschapscommissies gestort. In 2010 werd 7,4 miljard euro aan gewestbelastingen gestort die door de Staat waren geïnd. Dat is 8 % meer dan in 2009.

Voor 2010 werd in totaal 14,7 miljard euro aan de alternatieve financiering van de sociale zekerheid toegewezen.

3 Uitvoeringsrekening van de begroting 2010

De ontvangsten die op de rijksmiddelenbegroting worden aangerekend, zijn de ontvangsten die terugvloeien naar de Staat na aftrek van de voorafnames voor andere begunstigden. In 2010 bedroegen ze 43.706,0 miljoen euro (leningopbrengsten niet meegerekend). Dat is een stijging van 4,7 % ten opzichte van 2009. Ze overstijgen ook de begrotingsramingen met 7,2 %.

In 2010 bedroegen de begrotingsuitgaven, zonder de aflossing van de rijksschuld, 54.580,9 miljoen euro.

De primaire uitgaven stegen in 2010 met 10,7 % ten opzichte van 2009. De gezamenlijke kredieten van 2010 werden voor 94,4 % benut.

Op basis van die ontvangsten en uitgaven komen we tot een nettobegrotingsaldo van -10,9 miljard euro.

Zoals uit de onderstaande tabel is blijkt, is het vorderingensaldo van de federale overheid alleen, , in 2010 minder ongunstig dan in 2009. Dat saldo wordt door het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) berekend en komt niet voor in de algemene rekening. Het bedraagt -3 % van het BBP.

Voor alle Belgische overheidsbesturen samen, vanuit Europese optiek, bedroeg dat saldo in 2010 -4,1 % van het BBP.

	2010 (miljoen euro)	2010 (% BBP)	2009 (miljoen euro)	2009 (% BBP)
Federale Staat	-10.772	-3 %	-14.231	-4,2%
Alle overheidsbesturen	-14.390	-4,1%	-19.637	-5,8%

4 Evolutie van de staatsschuld

Tussen 31 december 2009 en 31 december 2010 steeg de brutostaatsschuld met 19.768,6 miljoen euro. Op het einde van het jaar bedroeg ze 341.608,2 miljoen euro.

De geconsolideerde bruto-overheidsschuld, uitgedrukt in procent van het BBP, steeg in die periode met 0,3 procentpunt tot 96,2 % op 31 december 2010.

5 Impact van de steunmaatregelen in het kader van de financiële crisis en om de financiële stabiliteit van de eurozone te vrijwaren

Sinds het laatste trimester van 2008 heeft de Staat heel wat maatregelen genomen om de financiële sector te ondersteunen en de stabiliteit van de eurozone te waarborgen. De laatste maatregelen hebben te maken met de herstructurering van de Dexia-groep, waarbij Dexia Bank België werd opgekocht.

Het Rekenhof heeft de geldstromen in kaart gebracht die uit die maatregelen voortvloeien. Het heeft voor het jaar 2010 ook nagegaan of de vergoedingen die de financiële instellingen aan de Staat hebben gestort, in overeenstemming zijn met de gesloten overeenkomsten.

Op 15 november 2011 had de Staat 15,7 miljard euro geïnvesteerd in het kapitaal van financiële instellingen en 8,6 miljard euro aan die sector geleend. De Staat verleende bovendien waarborgen voor maximum 138,1 miljard euro.

Door middel van een speciaal Fonds bij de Deposito- en Consignatiekas zijn de bankdeposito's, de levensverzekeringen tak-21 en het kapitaal van erkende coöperatieve vennootschappen gewaarborgd voor maximum 100.000 euro per persoon én per financiële instelling, per verzekeringsmaatschappij of per coöperatieve vennootschap.

Tussen 2008 en 2011 heeft de Staat 565 miljoen euro aan dividenden ontvangen, terwijl de vergoedingen voor de toegekende waarborgen aan de financiële sector en de bijdragen aan het Bijzonder Beschermingsfonds voor de Staat 2,8 miljard euro hebben opgebracht.

In het kader van de steunmaatregelen om de financiële stabiliteit van de eurozone te waarborgen, heeft de Staat 1,7 miljard euro aan Griekenland geleend. Ze heeft ook een deelname genomen van 641.000 euro in het kapitaal van de vennootschap *European Financial Stability Facility* (EFSF). De Staat waarborgt de leningen die deze vennootschap uitgeeft voor een maximum van 27,1 miljard euro aan kapitaal. Vier leningen uitgegeven door de EFSF worden zo momenteel door de Staat gewaarborgd om Ierland en Portugal te ondersteunen.

6 Fedcom

In 2003 besliste de wetgever dat de federale Staat een algemene boekhouding moet voeren, ter aanvulling van de begrotingsboekhouding. De invoering van die boekhouding, die vergelijkbaar is met die van privéondernemingen, staat bekend als het Fedcomproject.

Fedcom is in een eerste fase ingevoerd tijdens het boekjaar 2009 in vijf proefdepartementen. In 2010 hebben negen departementen hun boekhoudingen volgens het nieuwe systeem gevoerd en jaarrekeningen aan het Rekenhof bezorgd volgens de regels van het nieuwe boekhoudplan. Vanaf begin 2012 zal het systeem operationeel zijn in alle federale departementen.

De algemene boekhouding, die naast de begrotingsboekhouding wordt gehouden, is een cruciaal instrument om het overheidsbeleid te beheren en te sturen en de economische resultaten ervan te vertalen. Ze biedt ook informatie over de verbintenissen die de Staat aangaat en de risico's die de Staat loopt. De algemene en de begrotingsboekhouding vullen elkaar aan. De jaarrekening en de uitvoeringsrekening van de begroting, die er de respectieve eindproducten van zijn, vormen een belangrijke informatiebron voor het parlement over de inning van de ontvangsten en het gebruik van de overheidsmiddelen in het kader van de machtigingen die het daarvoor aan de uitvoerende macht heeft toegekend.

De boekingen moeten de verrichtingen op een getrouwe, volledige en regelmatige manier weergeven. Daarvoor moeten boekhoudkundige en beheersprocedures worden ontwikkeld die beantwoorden aan de normatieve bepalingen. De uitvoering van de systemen en het beheer van de risico's vormen momenteel dan ook de grootste bekommernis voor het Hof.

Naast zijn opmerkingen bij de jaarrekening 2010 geeft het Rekenhof voor het derde opeenvolgende jaar een evaluatie van de inwerkingtreding van Fedcom, samen met twee audits van het Fedcomsysteem, een over het concept 'vastgesteld recht' en de andere over de behandeling van schuldvorderingen in het systeem.

De jaarrekening 2010 werd met vertraging aan het Rekenhof voorgelegd. Een definitieve versie was pas midden november beschikbaar. Inhoudelijk heeft het Rekenhof opmerkingen geformuleerd over de volledigheid, de juistheid en de verantwoording van de boekhoudverrichtingen, alsook over de naleving van het genormaliseerde boekhoudplan, de samenstelling van het maatschappelijk vermogen van de departementen en de afgrenzing tussen de boekjaren.

Uit de derde evaluatie van Fedcom blijkt dat het systeem nog heel wat hiaten en anomalieën vertoont en dat het project beter moet worden gestuurd en opgevolgd. De verantwoordelijkheden van de departementen en van de dienst Federale Accountant, die instaat voor het beheer van Fedcom, moeten duidelijker worden omschreven.

In zijn audit *Boeking in Fedcom van begrotingsuitgaven op basis van vastgestelde rechten* merkt het Rekenhof op dat deze centrale notie in de nieuwe boekhouding nog onvoldoende wordt beheerst. Vooral bij de afsluitverrichtingen van de boekhouding rijzen problemen met de aanhechting van de verrichtingen aan het correcte boekjaar.

Het reglementaire kader van Fedcom is nog steeds niet volledig afgewerkt, niettegenstaande het project al drie jaar operationeel is. Dit impliceert bijvoorbeeld dat er voor de personen die een rol spelen in het financiële en comptabele proces, nog geen functie- en taakbeschrijving voorhanden is. De audit van het Rekenhof over *De verwerking van schuldvorderingen in Fedcom, van hun ontvangst tot het moment waarop het vastgesteld recht wordt geboekt in de algemene en de begrotingsboekhouding*, brengt aan het licht dat zowel de afbakening als de precieze omschrijving van de verantwoordelijkheden van de diverse actoren in het uitgavenproces te wensen overlaat.

7 Beheer en interne controle

FOD Justitie : Financiële evolutie, opvolging en beheer van de gerechtskosten in strafzaken

Het Rekenhof heeft een onderzoek gevoerd naar de evolutie, de opvolging en het beheer van de kredieten voor gerechtskosten in strafzaken.

In vijftien jaar namen de gerechtskosten toe van 24 tot 107 miljoen euro, terwijl de middelen op de (initiële) begroting de laatste jaren telkens opnieuw ontoereikend bleken. Ondanks een aantal recente maatregelen kunnen met de huidige gegevensbanken de verbintenissen en de uitgaven voor gerechtskosten nog steeds niet adequaat worden opgevolgd. Al deze factoren leiden frequent tot betalingsachterstand, voor een derde tot een kwart van de facturen.

Ondanks de beleidsverklaringen en de initiatieven om deze uitgaven beter te beheersen, is er onvoldoende inzicht in de oorzaken van de ongebreidelde stijging van bepaalde gerechtskosten (bv. gerechtsdeurwaarders) en is een neerwaartse aanpassing van bepaalde tarieven wenselijk. Zo kost het opstellen van een DNA-standaardprofiel in België drie- tot viermaal meer dan in Frankrijk. Ook wat betreft de geplande tariefvermindering voor

telefoontap blijven onduidelijkheden bestaan. Het Rekenhof stelde ook tekortkomingen vast in de boekhouding en de interne controle, evenals enkele onrechtmatigheden bij de betaling van prestaties geleverd door tolken.

FOD Binnenlandse Zaken: Fonds ter financiering van sommige uitgaven verbonden met de veiligheid van de Europese Toppen te Brussel

Het Rekenhof heeft de procedures onderzocht voor de toekenning en de aanwending van de subsidies die de zes Brusselse politiezones en de negentien Brusselse gemeenten krijgen uit het "Fonds ter financiering van sommige uitgaven die verbonden zijn met de veiligheid voortvloeiend uit de organisatie van de Europese Toppen te Brussel" bij de FOD Binnenlandse Zaken.

Sinds zijn oprichting in 2003 kampt dit fonds met een onderbenutting van de uitgetrokken vereffeningskredieten. Eind 2010 waren er nog voor een totaal bedrag van 49,4 miljoen euro kredieten beschikbaar op dit fonds.

FOD Buitenlandse Zaken: Leningen van staat tot staat

In het kader van zijn beleid op het vlak van ontwikkelingssamenwerking en ondersteuning van de uitvoer naar ontwikkelingslanden kent België jaarlijks leningen toe aan vreemde staten. Het Rekenhof beveelt aan een instrument uit te werken om de projecten te selecteren, overeenkomstig het OESO-Arrangement. Voorts pleit het ook, ondanks het feit dat op basis van de controles over de periode 2008-2010 geen onregelmatigheden werden vastgesteld, voor een boekhoudkundig beheers- en opvolgingsstelsel dat meer garanties biedt voor de exhaustiviteit en de betrouwbaarheid.

Defensie: Financiële gevolgen van de buitengebruikstelling van sommige militaire installaties

Het plan "De voltooiing van de transformatie" opgesteld door de minister van Landsverdediging in 2009 bepaalt dat bepaalde militaire installaties gesloten en vervreemd worden. Hoewel de meerderheid van die installaties inderdaad buiten gebruik is gesteld en overgedragen aan de aankoopcomités van de FOD Financiën, zijn maar enkele ervan verkocht of afgestaan. Het Rekenhof heeft de kosten en de ontvangsten van de sluiting van de installaties berekend.

FOD Financiën: Evaluatie van de financiële rapportering over de diverse informaticaprojecten in het kader van de Coperfinhervormingen

In de periode 2003-2010 heeft de FOD Financiën een totaal bedrag van 940,7 miljoen euro aan informaticakredieten vastgelegd, waarvan 654,5 miljoen euro ter financiering van Coperfinprojecten. In het licht van het belang van de ingezette middelen heeft het Rekenhof onderzocht of de aan de Ministerraad en de Kamer van Volksvertegenwoordigers voorgelegde informatie over het Coperfinproject adequaat is. Ook heeft het nagegaan of de aanrekening van de uitgaven beantwoordde aan het beginsel van de begrotingsspecialiteit.

Op basis van de uitgevoerde audit is het Rekenhof van oordeel dat de rapportering aan de beleidsinstanties ook informatie zou moeten bevatten over de globale kostprijs van de verschillende projecten over de jaren heen. Daarnaast is de budgettaire aanrekening op de verschillende begrotingsprogramma's en –basisallocaties onvoldoende transparant en gebeurt ze mee in functie van de beschikbaarheid van de kredieten.

FOD Financiën: Automatisering van de dossiers in het kader van de teruggave van registratierechten:

Het Wetboek van de Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten voorziet in de gedeeltelijke teruggave van de registratierechten in bepaalde omstandigheden. De teruggave van de rechten wordt nooit van ambtswege toegekend. Er moet een uitdrukkelijke en gemotiveerde aanvraag worden ingediend.

Naar aanleiding van zijn audit over de modaliteiten en resultaten van deze automatisering beveelt het Rekenhof aan dat de dossiers binnen de maximumtermijn van acht maanden worden behandeld om verwijlntresten te vermijden. Het pleit er eveneens voor het gebruik van digitale documenten en de toegang tot het informaticaprogramma te beveiligen.

FOD Sociale Zekerheid: Beveiliging van de informatica

Het Rekenhof is nagegaan welk gevolg de FOD Sociale Zekerheid heeft gegeven aan de aanbevelingen die een consultant in 2007 had geformuleerd over de beveiliging van de informatica. Het Rekenhof deed zijn onderzoek in de context van de hervormingen bij de FOD (telewerk, opheffing van de vaste posten...). Het heeft de algemene risico's van de beveiliging van de informatica onderzocht. Hoewel verschillende aanbevelingen werden gevolgd, blijven diverse tekortkomingen die in 2007 werden vastgesteld, nog steeds bestaan.

FOD Mobiliteit en Vervoer : Uitvoering van de tiende bijakte aan het samenwerkingsakkoord Beliris

Eind 2010 bedroegen de saldi van de niet-aangewende vastleggings- en vereffeningskredieten van het Belirisfonds respectievelijk 208,2 miljoen euro en 468,3 miljoen euro. Het vastleggingspercentage van de middelen uitgetrokken voor de bevordering van de internationale rol en de hoofdstedelijke functie van Brussel, lag tussen 2008 en 2010 (68 %) opmerkelijk hoger dan in de periode 2005-2007 (52,5 %). Vooral de kredieten voor investeringen in mobiliteit, die meer dan een derde van het investeringsprogramma uitmaken, werden vrij veel benut. Toch blijven projecten vertraging oplopen. Dat komt door knelpunten die het Rekenhof al in een vorig onderzoek vaststelde, namelijk de vaak onrealistische planning en de lange doorlooptijden. Gelet op het evolutieve karakter van de doelstellingen van het samenwerkingsakkoord, zou het aangewezen zijn criteria te bepalen in het in 1993 aangekondigde raamakkoord dat evenwel niet werd afgesloten.

8 Human resources

Personeel van het federaal openbaar ambt in 2010

De federale diensten zouden moeten beschikken over één statistische databank die de administratieve en geldelijke toestand van al het personeel dat via de federale begroting wordt bezoldigd, op een betrouwbare, gedetailleerde en evolutieve wijze weergeeft. Het Rekenhof had deze opmerking al geformuleerd in zijn vorige Boek.

Overeenkomstig de algemene beleidsnota's van het openbaar ambt krimpt het personeelsbestand geleidelijk. Die vermindering verloopt niet lineair en geldt niet op dezelfde manier voor alle federale instellingen. In het algemeen zijn het hoofdzakelijk de minst gekwalificeerde functies die afnemen. Het personeelsbestand van de hogere niveaus groeit daarentegen nog aan.

De leeftijdspiramide bevestigt de tendens van de vergrijzing in het administratief federaal openbaar ambt.

Overheidspensioenen in 2010

In 2010 bedroegen de uitgaven voor overheidspensioenen 10,3 miljard euro, een stijging van 3,6 % tegenover 2009. De pensioenen van de gemeenschappen en gewesten, inclusief het onderwijs, omvatten met 5,5 miljard euro, 52,8 % van die uitgaven.

Voor de federale overheidsdiensten beliepen de pensioenuitgaven 3,9 miljard euro, een stijging van 2,1 % in vergelijking met 2009. De belangrijkste pensioenpost op dit bestuursniveau blijft ook in 2010 die van de militaire pensioenen (leger + ex-Rijkswacht) met 1,3 miljard euro.

De totale pensioenlast van de overheidssector steeg in 2006 - 2010 met 24,7 %.

Informatie voor de pers

Het Rekenhof controleert de openbare financiën van de federale Staat, de gemeenschappen, de gewesten en de provincies. Het draagt bij tot een beter overheidsbeheer door de parlementaire vergaderingen, de beheerders en de gecontroleerde diensten nuttige en betrouwbare informatie te bezorgen, die voortvloeit uit een tegensprekelijk onderzoek. Als collaterale instelling van het parlement werkt het Rekenhof onafhankelijk van de overheden die het controleert.

Het integrale 168e Boek van het Rekenhof (419 p.), de samenvatting (11 p.) en dit persbericht zijn beschikbaar op de homepagina van het Rekenhof (www.rekenhof.be).

Contactpersonen van 14 uur tot 17.30 uur:

Véronique Roelandt (02 551 88 80)
Cathy van Poucke (02 551 85 28)
Cel Federale Publicaties